

Vallen FRDO-adviezen
buiten de politieke agenda?

HET DEBAT

PAGINA 2

De tijd tikt weg...

IN DE PRAKTIJK

PAGINA 3

ACHTER DE SCHERMEN

Interview
Theo Rombouts

PAGINA 4

BROEIKASEFFECT

40 jaar om uit de koolstofval te raken

2050. Op die datum wordt de rekening gemaakt van ons klimaatbeleid. Indien de door de mens veroorzaakte uitstoot van koolstofdioxide tegen dan niet met minstens de helft is gedaald, zal dit onomkeerbare gevolgen hebben voor het klimaat. De experts van het International Panel on Climate Change (IPCC) laten er geen twijfel over bestaan, en sinds een tiental jaar is er nagenoeg consensus over hun analyse. Er rest ons dus nog zowat veertig jaar om ons lot in handen te nemen.

Het moet snel gaan. Van de eenvoudige wetenschappelijke vaststelling - de toename van de CO₂-concentratie in de atmosfeer en het verband met het stijgende gebruik van fossiele brandstoffen - naar een totaal ander energieparadigma voor de mens: we hebben er nauwelijks een eeuw de tijd voor.

De CO₂-concentraties werden voor het eerst systematisch gemeten aan het eind van de jaren vijftig (1957). Het zal nog een twintigtal jaren duren vooraleer de wetenschappelijke wereld zich er ongerust over maakt. En er zal nog eens twintig jaar nodig zijn vooraleer er eindelijk een wetenschappelijke consensus tot stand komt (via het tweede rapport van het IPCC in 1996) over de rol van de mens bij het fenomeen, en over de noodzaak de evolutie af te remmen, te stabiliseren, of zelfs om te keren om "de klimaatverandering" binnen de perken te houden. Kortom, om uit de "koolstofval" te raken waarin wij sinds het industriële tijdperk opgesloten zitten...

Houdini

De situatie is volkomen nieuw, en doet denken aan de bekende act van de goochelaar **Houdini**. Hij wordt vastgebonden in een met stevige kettingen gesloten koffer die men in een waterbak laat zakken, maar raakt er snel genoeg uit om niet te verdrinken. Doen wij het hem na? We hebben iets meer tijd dan Houdini, maar niet veel. Het heeft al enkele tientallen jaren gekost om ons door de wetenschappelijke feiten te laten overtuigen. De Mensheid moet nu beslissende keuzes op lange termijn maken.

Men is het grosso modo eens over de IPCC-doelstelling: een maximale temperatuurstijging van 2 graden boven het pre-industriële niveau, wat neerkomt op een vermindering met 50 tot 85% van de antropogene uitstoot van koolstofdioxide (CO₂) tegen 2050. We weten waar we die uitstoot kunnen terugdringen (energieproductie, industrie, transport, gebouwen...) en via welke pistes we uit het koolstof tijdperk kunnen raken.

In tal van landen en vooral in Europa worden de meeste van deze pistes nadrukkelijk door de overheid gesteund. Sinds een aantal jaren is ook de interesse van de industrie sterk toegenomen, en vooral in de sector van de hernieuwbare energie verdrin-

« Men kan het eens raken over een algemene doelstelling, maar daarom nog niet over het te voeren beleid op het vlak van energie, transport, landbouw... »

gen de investeerders elkaar inmiddels. De "koolstofmarkt" van emissierechten in de Europese Unie, die vijf jaar geleden nog sceptisch onthaald werd, lijkt de kinderschoenen ontgroeid. Signalen van een bewustwording en een eerste stap in de goede richting?

Loopgravenoorlogen

Euforie zou evenwel misplaatst zijn. Onze activiteiten blijven globaal gezien nog voor een groot deel afhankelijk van fossiele hulpbronnen, en ons gebruik van energie en andere

hulpbronnen evolueert te weinig. In de onderhandelingen rond de uitstootbeperking gaat het er nog te vaak om concrete maatregelen af te remmen, in de autosector, het luchtverkeer, de energieproductie... Er is een dispuut tussen diegenen die "de tijd zijn werk willen laten doen" om hun concurrentievermogen te behouden en diegenen die oordelen dat het sneller moet gaan. Eerstgenoemden, zoals **Isabelle Callens (VBO)**, zijn van oordeel dat de tweede groep soms de draagwijdte van maatregelen niet beseft: "Elke

reconversie vereist tijd en sommige reconversies zijn moeilijker dan andere..." En de "ongeduldigen" zoals **J.Y. Saliez (IEW)** repliceren: "We zitten verwickeld in een race tegen de klok. Men kan het eens zijn over een doelstelling op lange termijn, en ondertussen volkomen vergeten dat men te maken heeft met een veranderend doel. Door nieuwe wetenschappelijke inzichten is zelfs de klimaatdoelstelling van 2050 nipt geworden".

De eerste groep rekent op innovatie in de economische wereld om ons uit de problemen te halen. De tweede groep meent dat technologische oplossingen niet zullen volstaan, en vindt de beleidsrespons veel te zwak: "We stapelen de valse starts op", hekelt J.Y. Saliez.

De overgangswegen

Anderen stellen zich vragen over de methode. **Eric Paredis (CDO, Universiteit Gent)**: "Men kan het eens worden over een algemeen te bereiken doelstelling, grosso modo de doelstelling bepaald door het IPCC, maar daarom is men het nog niet eens over het te voeren beleid om die doelstelling te halen op het vlak van energie, transport, landbouw, enz. Hoe moeten de algemene doelstellingen worden vertaald in deze verschillende sectoren? Welke tussentijdse maatregelen op korte termijn moeten wij nemen om geleidelijk deze verschillende functionele doelstellingen te bereiken? Onze Nederlandse bureaus hebben wat dat betreft een interessante methode ontwikkeld. Deze methode werkt rond de door te voeren transitie binnen deze verschillende domeinen en rond de manier waarop deze systemen moeten worden vernieuwd ten opzichte van de doelstellingen die moeten worden behaald. Dat lijkt mij al veel haalbaarder..."

Het feit dat men zich nog steeds vragen stelt over de methode en over de planning van de te nemen maatregelen, irriteert J.Y. Saliez: "Wat mij verontrust is dat deze planning al jaren op tafel ligt. Men weet zeer goed wat er moet worden gedaan. En men weet dat al lang. Het argument dat de tijd zijn werk moet kunnen doen, is gevaarlijk, want het leidt tot vertraging. En het risico bestaat dat we, door te talmen en uit te stellen, uiteindelijk misschien sneller zullen moeten lopen dan onze benen ons kunnen dragen..."

J.P. VAN YPERSELE

"Een nieuwe kijk op het klimaat"

Al meer dan dertig jaar bestudeert hij de klimaatverandering. Jean-Pascal van Ypersele is onlangs benoemd tot vice-voorzitter van het IPCC en is al bijna tien jaar voorzitter van de werkgroep energie-klimaat van de FRDO...

Hoe reageerde men op de klimaatverandering toen u uw taak bij de FRDO opnam?

JPV: De risico's zoals we die vandaag inschatten, waren ten dele toen ook al bekend. Maar de sociale partners vroegen zich af of de theorie voldoende wetenschappelijk onderbouwd was. Men vreesde ook dat een klimaatbeleid nadelig zou zijn voor de handel en de werkgelegenheid. Dat neemt niet weg dat er in 1998, bij het eerste Forum over klimaatveranderingen dat de FRDO organiseerde onder de titel "Bedreiging of uitdaging?", meer dan 300 deelnemers in de zaal zaten.

Is er sindsdien sprake van een mentaliteitswijziging?

JPV: Aanvankelijk kreeg ik op zowat elke vergadering van de Raad artikels in handen gestopt van sceptische wetenschappers. Men vroeg mijn mening erover, maar het was wel duidelijk dat deze argumenten mijn gesprekspartners aan het twifelen brachten. Geleidelijk aan kwamen deze gesprekken minder vaak voor. De perceptie op het vlak van klimaat is fundamenteel gewijzigd: er is een consensus dat het klimaat aan het veranderen is, dat menselijke activiteiten daarvoor een groot stuk tussen zitten en dat wij dringend onze uitstoot van broeikasgassen moeten verminderen. Wat tot deze nieuwe kijk heeft geleid, is volgens mij niet de film van Al Gore noch het Sternrapport, maar wel het feit dat de mensen zelf deze realiteit op een duidelijke manier hebben ervaren. Denken we maar aan de periodes van extreme droogte, de herhaalde overstromingen, Katrina, een hele reeks duidelijk zichtbare veranderingen in de ecosystemen, enz. Daarna was er de plotse prijsstijging van de fossiele brandstoffen. Tot slot is er het feit dat de alternatieven die wij vijftien of twintig jaar geleden in theorie aanhaalden, momenteel concrete vormen aannemen. Belangrijke economische sectoren beginnen voordeel te halen uit de evoluties die destijds een bedreiging genoemd werden...

INTERVIEW - PAUL MAGNETTE

Minister van Klimaat en Energie:

“Bevoegdheidsverdeling weegt op de samenhang van het beleid”

In het debat over een klimaat- en energiebeleid zijn doelstellingen op lange termijn richtinggevend. Maar hoe gaat het beleid vandaag om met dergelijke doelstellingen, en welke rol kunnen stakeholderorganisaties daarbij spelen?

Wat voor zin heeft een doelstelling op zeer lange termijn, zoals “60 tot 80% uitstootvermindering in 2050”, wanneer het grootste deel van de beslissingen vandaag door korte termijn-overwegingen gestuurd wordt?

PM: Ik denk dat de Europese benadering hier een oplossing biedt, en voor ons een voorbeeld kan vormen. Deze aanpak bestaat erin tot een consensus te komen over een ultieme doelstelling, en dit te koppelen aan een bepaalde termijn. 2050 is in dit verband een kritieke datum, omdat we ons op dat ogenblik wel eens in een onhoudbare situatie kunnen bevinden. Zodra men het eens is over een consensus-ele doelstelling, kan men nagaan en verduidelijken wat dit allemaal kan worden opgebouwd. Nu de gewesten allemaal hun beleid inzake DO hebben uitgewerkt, wordt geacht te worden dat de Lente van het Leefmilieu. Weerstand zal er immers hoe dan ook zijn: iedereen die zich moet aanpassen is eerst geneigd zich te verzetten, gewoon omdat verandering een bron van ongerustheid is. Vervolgens gaat men achteruit plannen, en een eerste te bereiken fase vastleggen. Deze moet voldoende veraf liggen om structurend te zijn, maar ze moet ook voldoende nabij liggen om er werkelijk vat op te hebben. Op basis daarvan moet men een reeks maatregelen voorstellen, een normenpakket zoals Europa dat momenteel doet.

scheppen zij een kader van waaruit een samenhangend beleid kan worden opgebouwd. Nu de gewesten allemaal hun beleid inzake DO hebben uitgewerkt, wordt geacht te worden dat de Lente van het Leefmilieu. Weerstand zal er immers hoe dan ook zijn: iedereen die zich moet aanpassen is eerst geneigd zich te verzetten, gewoon omdat verandering een bron van ongerustheid is. Vervolgens gaat men achteruit plannen, en een eerste te bereiken fase vastleggen. Deze moet voldoende veraf liggen om structurend te zijn, maar ze moet ook voldoende nabij liggen om er werkelijk vat op te hebben. Op basis daarvan moet men een reeks maatregelen voorstellen, een normenpakket zoals Europa dat momenteel doet.

Dat is nu juist de kritiek van de FRDO, dat zijn adviezen te weinig meegenomen worden in het beleid. Is er ook bij politici weerstand tegen verandering?

PM: Men levert steeds kritiek op het beleid, maar het zou niet slecht zijn die ook af en toe eens op de maatschappelijke organisaties te richten. Daar is de sterkste weerstand te vinden. Stel dat je aan een chemisch bedrijf zegt - en ik stel het eenvoudig voor - “plastic gaat verdwijnen. Het moet op termijn vervangen worden door nieuwe materialen”. Het bedrijf kan dat in veel opzichten als zeer positief nieuws beschouwen. Het betekent immers een formidabele aanzet tot technologische vernieuwing, dus - en alle ondernemingen zullen het daarover eens zijn - tot het creëren van waarde en activiteit. Hun probleem is echter dat zij zich voor de komende twee of drie jaar tegenover hun aandeelhouders hebben verbonden tot een return van 15%. De structuur van het huidige financiële kapitalisme begunstigt dus dit soort van industriële omschakeling niet. Men kijkt eerst naar de mogelijke winstdaling op zeer korte termijn, en dan pas naar vooruitzichten op meerwaarde en groei.

Hoe zou het deze rol dan wel kunnen spelen, in het huidige beleidskader?

PM: Ik denk dat de overkoepelende organisaties hier een inbreng kunnen hebben, zoals de FRDO, de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven, de Nationale Arbeidsraad of het Planbureau. Want door de visies van de verschillende betrokken partijen te integreren,

IMPACT OP HET BELEID

Vallen FRDO-adviezen buiten de politieke agenda?

Al bijna vijftien jaar proberen de maatschappelijke actoren in overleg adviezen te formuleren over enkele fundamentele kwesties. Het goede nieuws is dat zij daar steeds beter in slagen. Het slechte? Dat het beleid achterop hinkt... vooral in het klimaatdossier.

Bij het ontstaan van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling zo'n vijftien jaar geleden waren er velen die er maar half in geloofden. Adviezen, daarvan lagen er immers al zoveel in ministeriële lades zonder dat men er daarna nog enig spoor van terugvond in de besluitvorming, of toch heel weinig. Er was evenwel een verschil: de instantie die hier werd opgericht, werd geacht voor het eerst alle belangrijke maatschappelijke actoren te vertegenwoordigen: de bedrijfswereld, vakbonden, milieubeschermers, consumenten, Noord-Zuidbewegingen... plus enkele “wijzen” uit de academische wereld om, indien nodig, de kerk weer in het midden te zetten.

Nagenoeg alle verschillende maatschappelijke actoren samen dus, die intensief en soms tot op de komma onderhandelen over vaak consensuele adviezen. Je zou dan ook veronderstellen dat die teksten een stevige werkbasis vormen voor de politieke besluitvormers. Maar dat is jammer genoeg te zelden het geval...

De weg naar het beleid

“De adviezen vinden vaak moeilijk de weg naar het beleid” staat expliciet te lezen in de jongste evaluatie van de FRDO-werkgroepen (synthesedocument 2006-2007). Met andere woorden: men vindt er amper een zichtbaar spoor van terug in de beleidsbeslissingen.

In de aanvangsjaren werd die relatie onverschilligheid van de politieke wereld tegenover de standpunten van de FRDO nog toegeschreven aan het nieuwe ervan. Tot dan hadden alle betrokken actoren immers nog nooit samen rond de tafel gezeten om met een gezamenlijke visie naar voren te komen over ons ontwikkelingsmodel.

Ingewikkelde formuleringen?

Wat wellicht ook een rol heeft gespeeld, is dat de adviezen van de FRDO

soms te vaag bleven. Je kan het de prijs van de consensus noemen: de geschilpunten tussen leden werden gecamoufleerd in “ingewikkelde formuleringen waarin “alles en het tegendeel” waar kon zijn. Met dergelijke adviezen kan het beleid weinig aanvangen - de politici moeten dan immers zelf de cruciale knopen doorhakken.

Toch gingen de werkgroepen van de FRDO mettertijd vlotter functioneren. De leden leerden elkaar beter kennen en begrepen, en door de jaren heen ontstond er zoiets als een “gemeenschappelijke basis” over duurzame ontwikkeling. Adviezen werden leesbaarder en duidelijker, al blijft het voor sommigen, zoals het vermelde evaluatiedocument stelt, “niet makkelijk om een compromis te doen aanvaarden door zijn achterban”.

De eigen politieke agenda

Terzelfdertijd is de expertise bij de leden toegenomen, ook op het vlak van energie en klimaatveranderingen. En zo nodig doet men een beroep op externe experts. Ook dit heeft een impact op de kwaliteit van de adviezen. Dus, opnieuw de vraag: waarom doet het beleid er zo weinig mee?

Jean-Yves Saliez (IEW): “Er is een echte consensus vanuit wetenschappelijk de weg naar het beleid” staat expliciet te lezen in de jongste evaluatie van de FRDO-werkgroepen (synthesedocument 2006-2007). Met andere woorden: men vindt er amper een zichtbaar spoor van terug in de beleidsbeslissingen.

Isabelle Callens (VBO): “De bevolking heeft niet het gevoel dat de Belgische politieke wereld in het algemeen echt de prioriteiten aanpakt en nog in staat is ze hiërarchisch te rangschikken. De politici hebben hun eigen agenda en 2050 staat daar niet in. Hoe moet je werken aan een doelstelling op zo'n lange termijn met politici die een totaal andere “maatschappelijke” agenda hebben, dat is de vraag. Hoe goed de dialoog tussen de stakeholders ook evolueert, hoe je je

ook inspannt om de visies van de verschillende maatschappelijke groepen samen te brengen, toch blijkt het moeilijk om dit politiek te vertalen en de beleidsaanpak geloofwaardig te maken bij de publieke opinie.”

Doorschuiven naar een commissie?

Dat alles wordt bevestigd door de ervaring van de werkgroep “Visie na 2012” binnen de workshop “Klimaat en energie” van de Lente van het Leefmilieu, een werkgroep die qua samenstelling dicht aanleunde bij de werkgroep Energie & Klimaat van de FRDO. De achttien bladzijden met concrete maatregelen die deze werkgroep produceerde, bevatten tal van voorstellen en argumenten, maar toch hebben ze uiteindelijk maar tot één enkele politieke verbintenis geleid: de oprichting van een “Nationaal Klimaatcomité 2050” dat als katalysator moet dienen bij de overgang van ons land naar een koolstofarme economie tegen 2050...

Dit terwijf werkgroepleden als Anne Pannels (ABVV) de inspanning onderstrepen die geleverd werd om tot een geheel van gedetailleerde consensuele maatregelen te komen. “Deze tekst bevat sterke voorstellen om duidelijke en berekende doelstellingen te realiseren, inclusief voor 2020. Men heeft gebruik gemaakt van de overlegcultuur die binnen de FRDO bestaat en er aanvullende standpunten van de kabinets- en beleidsverantwoordelijken aan toegevoegd...”

Een gemiste kans?

Jean-Yves Saliez: “Er is kennelijk nog te weinig ervaring met en vertrouwen in een multistakeholdersinstantie. Toch zijn er ook positieve evoluties. Zo heeft de voorzitter van de Kamer recent een multidisciplinaire parlementaire commissie inzake duurzame ontwikkeling opgericht waarin onder meer de werkzaamheden van de FRDO regelmatig aan bod zullen komen.”

De tijd tikt weg...

Wordt er niets ondernomen om uit de klimaatimpasse te raken? Dat is wat kort door de bocht. De laatste jaren nemen de initiatieven toe en heeft iedereen de mond vol over de klimaatveranderingen. En met reden, want ondertussen zijn er al regio's die ze aan den lijve ondervinden.

De klimaatproblematiek was de voorbije tien jaar een “hot item” op de internationale agenda, dat is het minste wat je kan zeggen. En ook in België kreeg het klimaat de nodige aandacht. Zo ging het grootste aantal vergaderingen binnen de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling over dit thema. Enkel en alleen al voor de werkgroep “Energie & klimaat” die wordt voorgezeten door klimatoloog Jean-Pascal van Ypersele waren het er dat al meer dan honderd. Logisch, want de problematiek houdt rechtstreeks of onrechtstreeks verband met alle activiteiten in onze maatschappij en dwingt overal keuzes af die tegelijk dringend en ingrijpend zijn.

De adviezen van de FRDO over het klimaatbeleid geven een mooi beeld zowel van de discussies over bepaalde thema's, van het beleidsklimaat, als van (de evolutie van) de standpunten van de verschillende betrokken partijen over de context en de doelstellingen.

We zetten hier de belangrijkste adviezen even op een rij, met commentaar van enkele betrokkenen...

De Lente... van het klimaat

Begin dit jaar lanceerde minister Magnette een originele vorm van overleg die aanleunt bij de benadering die de FRDO sinds zowat vijftien jaar voorstaat: de Lente van het Leefmilieu.

Het initiatief wou de Belgische tegenhanger zijn van de door de Franse regering voorgestelde “Grenelle de l'Environnement”. Op de agenda stonden workshops waarin alle Belgische maatschappelijke actoren met de verschillende beleidsniveaus overlegden, onder meer over de problematiek van en het beleid rond de klimaatverandering. Deze workshops leidden tot 159 verbintenissen waarbij het advies van de stakeholders verder politiek opgevolgd dient te worden; een deftig van deze verbintenissen gaat expliciet over de uitdagingen op klimaatvlak.

De workshop “Klimaat en energie” behandelde met name zeven thema's en de daaraan gekoppelde maatregelen in subgroepen:

- De ontwikkeling van offshore windmolensparken,
- Onderzoeken en harmoniseren van groenestroomcertificaten,
- Steuninstrumenten en stimuli,
- Het systeem van de derde investeerder,
- Valorisatie van de biomassa,
- Visie “na 2012”,
- De voorbeeldrol van de overheden en andere stakeholders.

Wat meer specifiek de doelstelling 2050 betreft die ons hier in het bijzonder interesseert, benadrukte de groep die werd voorgezeten door J.P. van Ypersele in zijn verslag: “Naast de kosten en beperkingen (...) zou het bereiken van de vooropgestelde doelstellingen op Europees niveau tegen 2020 ook tal van opportuniteiten moeten creëren. De Belgische overheid moet voor een kader zorgen om deze opportuniteiten te kunnen ontwikkelen, en dat zal ook een troef vormen om de doelstellingen voor 2050 te behalen. Dit kader is er vandaag nog niet.” Om er meteen daarna op te wijzen dat het bereiken van de Europese doelstellingen België er niet van ontslaat nu al een gezamenlijke visie te ontwikkelen op een koolstofarme maatschappij tegen 2050.

“De infrastructuur heeft een levensduur die uitgedrukt wordt in decennia. Beslissingen rond investeringen die de komende jaren zullen worden genomen, zullen in 2050 nog een belangrijk effect hebben. Er moet dus dringend een kader worden bepaald waarin nu al de doelstellingen voor 2020 verwerkt zijn en waaruit een duidelijke oriëntatie voor 2050 blijkt, zowel voor wat de productie als de consumptie (met name van energie) betreft.”

September 1998

Advies over de toepassing van het Kyoto-protocol. Initiatiefadvies.

Wij krijgen voor het eerst zekerheid over de realiteit van de klimaatveranderingen. De twijfel is nog wel degelijk aanwezig. Centraal in dit advies staat de vraag welke rol een regulerende overheid precies moet spelen in geval België eerder dan andere landen het befoamde protocol zou goedkeuren. Deze tekst haalt reeds in een notendop alle thema's van latere adviezen aan.

Oktober 1999

Advies over “energieefficiëntie”. Initiatiefadvies.

Alle partijen beschouwen dit onderwerp als cruciaal. Vanaf het begin streefde men ernaar een consensueel advies uit te brengen dat van nut kon zijn voor een regering die, voor het eerst, een “groene” tint had. Het was ook een manier om het Belgische voorzitterschap van de EU voor te bereiden, waar dit dossier zou worden behandeld. Evenwel redenen om tot op het bot te gaan (negen vergaderingen van januari tot oktober) en stevig technisch werk af te leveren.

Oktober 1999

Advies over de flexibilitiemechanismen. Initiatiefadvies.

Destijds een gloednieuw onderwerp voor de meeste deelnemers. Het was in de laatste uren van de onderhandelingen over de Kyoto-akkoorden op tafel gekomen om onderhandeling door de VS mogelijk te maken. Maar er heerste sceptis, en omdat men er niet al te zeer in geloofde, is men ongetwijfeld minder veelszand. Door de uiteenzettingen van de verschillende experts, ontdekten de deelnemers een nieuwe wereld. Het resultaat is een zeer gestructureerd en erg geslaagd advies dat de eerste denkoefening vormt tussen stakeholders over dit thema.

Mei 2003

Het “No regret”-advies. Initiatiefadvies.

De FRDO wilde aantonen dat men belangrijke stappen kan zetten om de klimaatdoelstellingen van België te realiseren zonder bijkomende kosten of zelfs besparingen. Er was veel discussie over de kostprijs en de opbrengst van maatregelen in de praktijk, maar het resultaat was toch een advies dat erg nuttig was tijdens de vorming van de regering Verhofstadt II. Conclusie: een volledige, concrete en bruikbare tekst die af en toe nog als referentie dient bij discussies over het energiebeleid...

Oktober 2000

Advies over een uitwisselingsstelsel van emissierechten van broeikasgassen. Advies gevraagd door minister Olivier Deleuze.

Ook hier krijgen de deelnemers met een nieuwe problematiek te maken. De vragen van het kabinet waren uiterst precies en technisch. Ook al waren er zeven vergaderingen nodig om het te verwezenlijken, toch was het werk van de Raad niet nutteloos, aangezien het advies heeft gediend om het officiële antwoord van België aan de EU voor te bereiden.

2004-2005

Klimaatstrategie na 2012. 3 adviezen gevraagd door minister Van den Bossche.

Er zijn zowat tweehonderdvijftig bladzijden neergepend om op een heel eenvoudige vraag te antwoorden: wat zouden de doelstellingen van België kunnen zijn tegen 2017 en 2050? Een antwoord is onmogelijk zonder een verdeling van de inspanningen en dus van de doelstellingen op wereldvlak te overwegen. De drie adviezen zijn boeiend, zeer leerzaam, maar weinig bruikbaar op politiek vlak. Behalve... de idee om geen doelstellingen per land, maar per sector in overweging te nemen, een aanpak die terug te vinden is in de nieuwe Europese klimaatstrategie.

Mei 2006

Advies van evaluatie van het Belgische klimaatbeleid: procedure-aspecten. Initiatiefadvies.

Dit advies mikt op de kern van het Belgische “institutionele” probleem. Iedereen beseft dat het klimaatbeleid traag vooruit raakt en voortdurend in een impasse raakt. Er is een beleidsprobleem in ons land, en het advies identificeert wat slecht functioneert en stelt maatregelen voor om de situatie te verbeteren. We vinden tal van sporen van dit advies terug in de recente werkzaamheden van de Lente van het Leefmilieu.

Februari 2004

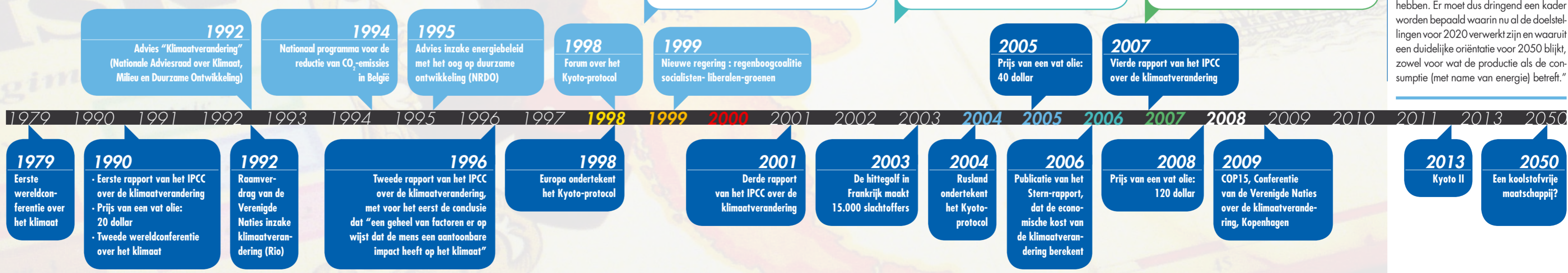
Kaderadvies over duurzame mobiliteit. Initiatiefadvies.

De industrie, met de chemische sector voorop, wil dat de FRDO dit thema aanpakt. Zij vindt dat er teveel kritiek komt op haar inspanningen op het vlak van energie en dat er te weinig aandacht gaat naar niet-industriële sectoren. Alle pistes worden onderzocht. Iedereen samen tegen de auto? Dat gevoel is er bij de werkgevers, die zich onthouden. Maar het advies wordt uitgebracht en tal van voorgestelde maatregelen zullen elders worden overgenomen. In 2007 krijgt het advies een opvolging in het uitgebreide luik “Mobiliteit” van het - nu wel consensuele - advies “Ontkoppeling van groei en milieudruk/grondstoffengebruik” (juni 2007).

Februari 2007

Advies over het rapport van de Commissie 2030. Advies gevraagd door minister Marc Verwiltgen.

Een werk dat vanaf het begin belemmerd wordt door een redelijk zware politieke context. Als lid van de Commissie 2030 staat J.P. van Ypersele het voorzitterschap van de WG af. Het dossier wordt fel bekritiseerd in de media en is zeer geladen. De visies inzake klimaatbeleid staan lijnrecht tegenover elkaar, en discussies raken snel gepolariseerd. Drie adviesinstanties werken aan gelijklopende adviezen, soms met dezelfde gesprekspartners. Hier wordt aangebond dat de kwaliteit van een advies ook afhangt van de manier waarop de vraag geformuleerd is en van de sfeer die er rond heerst.

Moeten adviesraden anders werken in het klimaatdossier?

Het klimaat warmt op, de tijd dringt, maar het beleid hinkt achterop - ook in België, en daar is de institutionele context evenmin vreemd aan. Vroeger kon je acties nog uitstellen onder het mom van de wetenschappelijke twijfel over het klimaatprobleem, maar die tijd lijkt voorbij. Hoe kunnen adviesraden de politici aanporren om tot daden over te gaan?

België was een van de laatste lidstaten om het Kyoto-protocol goed te keuren. Zeer onlangs kreeg België voor zijn nationale klimaatbeleid een "grote onvoldoende" vanwege het gerenommeerde Zwitserse federale instituut voor technologie ETH (Eidgenössische Technische Hochschule). Ernst & Young rangschikte België op de 17de plaats op 25 geïndustrialiseerde landen wat betreft hernieuwbare energie.

Beoordelingen los van de context? Te betwisten resultaten? Ongetwijfeld, maar het zijn wel beweringen waarvan velen zullen toegeven dat zij niet helemaal ongegrond zijn. Misschien zijn we aan een "gewetensonderzoek" toe op alle niveaus, niet alleen van de verschillende beleidsinstanties, maar ook van de maatschappelijke groepen en hun adviesorganen.

Walk your talk?

Isabelle Callens (VBO): "Wij moeten ons afvragen of de huidige manier van werken van de FRDO de meest efficiënte is... Zouden we niet beter iets meer communiceren en sensibiliseren en iets minder vergaderen? Let wel, ik vind het zeer belangrijk om te overleggen met andere groepen en een consensus te zoeken. Maar ik ben er niet

« Misschien is er een meer vernieuwende aanpak nodig om de uitdagingen van vandaag op te nemen, en moeten we samen een stap verder zetten »

van overtuigd dat het opstellen van adviezen steeds het beste middel is om duurzame ontwikkeling te realiseren. Misschien is er een meer vernieuwende aanpak nodig om de uitdagingen van vandaag op te nemen, en moeten we samen een stap verder zetten."

Een opmerking die enigszins aansluit bij deze van **Paul Magnette** wanneer hij de FRDO vraagt een nieuwe coördinatieoefening uit te proberen, meer bepaald met andere adviesinstanties, over de bevoegdheidsdomeinen heen.

De maatschappij van morgen

Eric Paredis van zijn kant is van oordeel dat het probleem van de FRDO en van de adviesorganen die de verschillende maatschappelijke actoren verenigen, fundamenteel is: "Wanneer je met de leden van deze raden praat, merk je vrij snel dat zij niet hetzelfde beeld hebben over de maatschappij van morgen. Misschien wel over de principes, maar niet in de praktijk. Ik geloof evenwel dat men het eerst concreet eens moet zijn over een langetermijnvisie van de maatschappij vooraleer tussentijdse doelstellingen worden vastgelegd. Deze situatie is vergelijkbaar met het einde van de Tweede Wereldoorlog, toen men een gemeenschappelijke visie had over de maatschappij die men samen wou uitbouwen. Dit gedeelde toekomstbeeld houdt niet in dat iedereen er dezelfde strategie op nahoudt om de doelstellingen te realiseren, maar het voorkomt wel al enkele misverstanden..."

Het hoofd koel houden

De klimaatveranderingen (en hun gedeeltelijk antropogene oorsprong) blijven voer voor discussie. Wetenschappers raken steeds meer overtuigd van hun gelijk, maar er klinken ook kritische stemmen in het debat...

De bekendste criticus van het klimaatbeleid is de veertigjarige Deen **Björn Lomborg**, voormalig directeur van het Instituut voor milieuevaluatie, buitengewoon docent toegepaste statistiek aan de Handelsschool van Kopenhagen en volgens Time Magazine één van de "honderd meest invloedrijke figuren ter wereld" in 2004.

In 1998 schreef hij "De sceptische ecoloog", een eerste polemisch werk dat in 2001 in het Engels werd vertaald en waarin hij beweert dat de opwarming van het klimaat "geen onmiddellijke bedreiging voor de planeet vormt", dat het verminderen van de broeikasgassen "geen topprioriteit is" en dat er, zelfs met een lager budget, "andere uitdagingen (...) zoals de strijd tegen aids, malaria, ondervoeding en armoede" kunnen worden aangepakt.

In het in 2007 gepubliceerde "Cool it" geeft Lomborg wel toe dat de klimaatopwarming nefaste gevolgen kan hebben, maar pakt hij het Kyoto-protocol hard aan omdat het "te duur en ondoeltreffend" is. Hij roept de be-

sluitvormers op "het hoofd koel te houden" en "de paniektoestand te vermijden omdat die het nemen van rationele beslissingen in de weg staat".

Verder argumenteert Lomborg, en met hem ook andere sceptici, dat sommigen er een belang bij hebben om de klimaatopwarming als een urgent probleem naar voren te schuiven. Hij verwijst dan naar "een carrière voor de technocraten, een symbolische zaak voor de ecologen, budgetten voor de onderzoekers, een interessant en sterk thema voor de media, of zelfs een filantropisch doel voor sommige intellectuelen".

De sceptici - wier rangen inmiddels toch wel dunner zijn geworden - maken inderdaad graag gebruik van "ad hominem"-argumenten, naast van meer wetenschappelijk klinkende kritiek op het werk van het IPCC en de gebruikte wiskundige modellen. **Richard Lindzen**, professor aan het vermaarde Massachusetts Institute of Technology (MIT) maar bestempeld als "afvallige" klimatoloog, beweert dat "de wetenschapswereld alsmaar extremer wordt

in zijn standpunten en de politici, alom onwetend op het vlak van de wetenschap, zijn bang de onruststokers tegen te spreken die hen voorhouden dat de zaken er nu eenmaal zo voorstaan en niet anders...". Lindzen en andere sceptici menen dat zij buitenspel gezet worden door de wetenschappelijke wereld, die een steeds grotere unanimiteit vertoont over het onderwerp.

De Belg **Jean-Pascal van Ypersele**, intussen ondervoorzitter van de IPCC, ligt er allemaal niet van wakker. Hij had het er onlangs nog over met onze collega van Le Soir, **Christophe Schoune**: "Bij de evaluaties van het IPCC wordt rekening gehouden met alle kritische studies van wetenschappelijke aard over de opwarming. We bekijken zowel onderzoek dat wijst op opwarming als studies die daar vraagtekens bij plaatsen. Alle aspecten van een stelling komen aan bod. De kritiek van diegenen die de opwarming van de aarde in twijfel trekken, is niet gefundeerd, want het uitgangspunt van de IPCC is juist de wetenschappelijke sceptis..."

INTERVIEW - THEO ROMBOUTS

Theo Rombouts, voorzitter van de FRDO

"In de politiek betekent een week een eeuwigheid!"

Theo Rombouts, al jarenlang actief binnen het ACW, is reeds meer dan tien jaar voorzitter van de FRDO. Hij steekt niet weg dat hij zich aanvankelijk nauwelijks bekommerde om de klimaatverandering. "Ik was van mening dat het om een probleem ging dat niet echt dringend was".

Vooraf door zijn functie in de Raad leerde hij de ware omvang van het klimaatprobleem kennen, en het mondiale en multidimensionale karakter ervan. "De mogelijke impact ervan op het dagelijkse leven van ondernemingen en werknemers was helemaal nieuw voor mij. Bedrijfssluitingen, werkloosheid, instabiliteit, zijn tot op zekere hoogte problemen waarvan mensen de oorzaken veel beter kunnen begrijpen. Maar de klimaatproblematiek is een complexer fenomeen, en dus veel moeilijker politiek te vertalen."

Wij krijgen inderdaad soms het gevoel dat de politieke wereld deze problematiek maar moeilijk kan integreren in haar tijdsdimensie...

TR: Voor de politiek is een week reeds een eeuwigheid. Maar wanneer het erom gaat een beslissing te nemen die nodig is om een structureel probleem op te lossen, dan maakt het weinig uit of dat over een periode van vijf jaar of vijftig jaar gaat. Zoiets reikt sowieso verder dan de legislatuur en de electorale impact. In dergelijke gevallen is een sterke overtuiging van de ernst van het probleem cruciaal.

Is adviezen richten aan politici dan nog wel de beste manier om de expertise en zin voor compromis van de Raad te valoriseren?

TR: Naast advisering hoort ook sensibilisering formeel tot onze wettelijke opdracht. We moeten echter vaststellen dat de leden van de Raad daar via zijn Bureau nooit veel in hebben geïnvesteerd. Temeer omdat wij er ook amper de middelen toe hebben. Indien onze gesprekspartners en de politieke wereld evenwel van oordeel zijn dat om het duurzame-ontwikkelingsbeleid te ondersteunen, we beter aan het maatschappelijke draagvlak werken door sensibilisering dan door adviezen uit te brengen, dan zou mij dat persoonlijk verheugen. Wij coveren nu meer dan 80% van onze opdracht via onze adviezen.

De vraag over de toekomstige rol van de FRDO komt dus als geroepen?

TR: Structuren zijn pas nuttig voor zover zij aan een behoefte beantwoorden. De duurzame ontwikkelingsraden werden op vraag van de UNO opgericht omdat men besefte dat de civiele samenleving de regeringen moest helpen en dwingen om voortdurend het wereldomvattende karakter van de huidige problemen in gedachten te houden. Het is onze uiteindelijke doelstelling dat de politieke discussie over duurzame ontwikkeling intersectoraal, interdisciplinair en geïnstitutionaliseerd zou verlopen. Indien wij tot de conclusie komen dat adviezen alleen niet volstaan, dan moeten structuren zo nodig worden aangepast...

What's in a word?

Je kan niet alleen aan de standpunten, maar ook aan de terminologie merken dat het klimaatdossier geëvolueerd is. Een tiental jaren geleden werd het idee gelanceerd van een markt voor de uitstoot van koolstof. Kritici hadden het evenwel al snel over het "recht om te mogen vervuilen", wat erop wees dat ze het in de eerste plaats als een constructie zagen waarbij de industrie aan

zijn klimaatverantwoordelijkheid kon ontsnappen. De geleidelijke invoering van het Europese systeem van de handel in CO₂-emissierechten heeft de kritiek wat getemperd, en tegenwoordig gebruiken de media voornamelijk de neutrale term "Emissiehandelsstelsel" of "Emission Trade System" (ETS) in plaats van het minder vriendelijke "Vervuilingenrechten"...